

AMANDA
HODGKINSON

De schrijfster van *Britannia Road 22*

GEDANE
ZAKEN



Over het boek

1919: Rose, Nellie en Vivian Marsh wonen in een klein armoedig huisje aan de rand van de rivier in het landelijke East Anglia. Door de overstroming van de rivier en de komst van ene Joe Ferrier verandert hun leven voorgoed.

1939: De twintigjarige Birdie Farr werkt in een pub in Londen. Als ze erachter komt dat ze zwanger is, vraagt ze wanhopig haar moeder Nellie om hulp. Die stuurt haar naar haar tante Vivian, en samen regelen zij een adoptie voor Birdies dochter.

Wanneer Birdie later trouwt met Charles en een zoontje krijgt, gaat ze op zoek naar het meisje dat ze heeft afgestaan. Haar zoektocht heeft grote consequenties voor haar familie en de mensen van wie ze houdt.

Gedane zaken is een hartverscheurende roman over moederschap, adoptie en het leven van vrouwen op het Engelse platteland in de vorige eeuw.

Over de auteur

Amanda Hodgkinson is een Britse schrijfster en journaliste, die met haar echtgenoot en twee dochters in Frankrijk woont. Haar debuutroman *Britannia Road 22* verscheen in meer dan 15 landen in vertaling en werd een internationale bestseller.

Van dezelfde auteur

Britannia Road 22

Bezoek onze internetsite www.awbruna.nl voor informatie over onze boeken, volg @AWBruna op Twitter of bezoek onze Facebook-pagina: [Facebook.com/AWBrunaUitgevers](https://www.facebook.com/AWBrunaUitgevers).

AMANDA HODGKINSON

Gedane zaken

Vertaald door Catalien van Paassen en Tijmen Roozenboom



A.W. Bruna Fictie

Voor de kleine Pan en Kitty, in genegenheid.

Oorspronkelijke titel

Spilt Milk

Copyright © Amanda Hodgkinson, 2014

Oorspronkelijke uitgever

Penguin Books

Nederlandse vertaling

Catalien van Paassen en Tijmen Roozenboom

Foto omslag

© Bert Hardy / Getty Images

Omslagontwerp

b'IJ Barbara

© 2014 A.W. Bruna Uitgevers, Utrecht

ISBN 978 90 229 5993 0

NUR 302

We stappen in dezelfde rivier, en ook weer niet. We zijn en we zijn niet.

Heraclitus

Het was zo'n gezin van 'zuinigheid en vlijt', dat was het aardige aan hen. De lappendeken van geboorten, sterfgevallen en huwelijken, de fouten en de onzinnige spijt, naast alle zijden lapjes – het goede dat er ook was. Ze waren die dag bij elkaar gekomen voor een familiepicknick. Vanuit haar ligstoel in de schaduw van de zomergroene wilgen zag Nellie hen aankomen.

Mannen, vrouwen en kinderen begaven zich in een trage stoet naar de oever van de rivier. Ze stapten door het hoge gras, achter elkaar. Hun handen fladderden door de tere klapprozen die bloeiden die dag – de net ontloken karmijnrode bloemblaadjes die ze aanraakten, vielen.

Gemompel van stemmen, begroetingen en gesprekken die op herinneringen kwamen – aan seizoenen, oogsten en ploegen, de lange dagen van de kindertijd. Ze spraken over lang vervlogen winters, hoe streng die waren geweest volgens de overlevering. Daarover verbaasden ze zich en ze twijfelden er zelfs een beetje aan, nu – zo diep in het jaar – de gerstvelden bleekgoud kleurden en ver voorbij de boerderij het dorp met zijn torenspits en de asfaltwegen trilden in een waas van hitte.

Zwart-witte boerenhonden hielden zich gedeisd, een verlekkerd oog gericht op de tupperwaretrommels met boterhammen en saucijzenbroodjes. Op de transistorradio klonken de cricketscores. Een plaid met Schotse ruit werd uitgespreid bij de biezen, de baby in kanten onderbroekje en bijpassend hoedje kronkelde en lachte, de vrouwen koerden naar hem. Gebruinde

mannen zaten breeduit in het gras met flessen bier, hun strooien hoeden laag over het voorhoofd getrokken.

Je zag sterke gelijkenissen, en degenen die er vandaag niet bij waren, zouden niet veel afwijken, dacht Nellie vaak. Ongetwijfeld hadden ook zij het koppige karakter geërfd dat de familie zo eigen was, dezelfde aanleg om sproeten te krijgen in de zon, dezelfde diepe ogen en misschien de sterk gevulde bovenlip. Die moest oorspronkelijk van Rose zijn gekomen en op een of andere manier zijn weg hebben gevonden in de gezichten van generaties. Sommige familieleden hadden die oogopslag van de 'Marsh-zussen' gemeen.

Hemeltje, dacht Nellie, de pasgeboren baby opnemend. Hoe ben ik zo oud geworden?

Ze keek naar de rivier, het koele water dat door het land liep. Graag zou ze haar schoenen en kousen uittrekken en weer eens pootjebaden in de stroom. Een kikker kwaakte en sprong het riet in. Als jong meisje had Nellie de liefde beleefd aan deze rivier, en te veel verdriet om in woorden te vatten. Ze kende zijn hart, en wat daar bewaard lag in de diepte, waar vissen met de kleur van stenen op de loer lagen, als geheimen in het donkere bed van slib.

Een boot werd afgeduwd, het water op. De riemen plonsden. Nellie luisterde naar het gepraat om haar heen, de kraaiende baby, het kraken van de populieren. Ze voelde dat de aarde zich samentrok onder haar voeten. Het lage gebrom van dingen die groeien. De rivier die verder zou stromen, de toekomst in. Ze moest denken aan de jonge vrouw die ze ooit was geweest. Ga dan, spoorde ze haar herinneringen aan. Ga dan. Zwem!

DEEL ÉÉN

Eén

Hun ogen hadden de kleur van de rivier, grijs als water, gezwollen door de regen. Daardoor wist je dat het drietal familie was: Nellie, Vivian en Rose Marsh.

Ze woonden kilometers buiten het dorp, bij de rivier die zich als een sikkel rond hun huis kromde. In hun met riet bedekte huisje met twee slaapkamertjes boven waren geen kinderen die liefde of een standje nodig hadden, geen mannen voor wie ze ontbijt moesten klaarmaken of kleren verstellen. Evengoed hadden de vrouwen genoeg te doen.

Rose geloofde dat werk een zekere glorie had, en elke ochtend stonden de zussen op alsof hun naam was afgeroepen, om voor zonsopgang aan de slag te gaan. Geritsel van rokken, het ruwe gebonk van laarzen op houten vloeren, een koor van gekuch, de slaap nog dik in hun longen. De deur van het fornuis die dicht-sloeg, water dat kookte. Kamerpotten die werden geleegd, het gerammel van het hengsel van de asemmer dat weerklonk in de stilte die over de velden en het bos hing.

Nellie spoelde de kamerpotten uit onder de waterpomp bij het tuinhek. Ze had het gevoel dat er iets ging gebeuren; goed of slecht, dat was nog de vraag. Ze hoopte dat het geen ongeluk was dat zich roerde in de maartse wind. Ze zou zo dadelijk naar binnen gaan en Rose en Vivian vertellen wat ze voelde. Ze zouden met hun ogen rollen. Rose zou zeggen dat ze een landarbeidster was, geen waarzegster.

Ze voelde aan de konijnenpoot in haar zak en oordeelde dat

het gunstig zou uitpakken. Ze verdienden wel een wisseling van het lot. Rose was weer ziekjes. De aardappelkuil was bijna leeg en de muizen hadden vorige week hun slag geslagen toen Vivian het deksel van het meelvat had gelaten.

Ze stond op het punt om naar binnen te gaan toen ze voetstappen hoorde. In het schemerlicht zag ze een man het met gras begroeide pad naar hun huisje aflopen. Een rugzak op zijn schouders, de hoed laag over zijn oren getrokken, zijn kraag omhooggeslagen. Hij liep snel, alsof hij nieuws kwam brengen. Met een plotseling gevoel van opwinding stelde Nellie zich voor dat hij zou langskomen bij het huisje. Was hij misschien een verre bloedverwant, een lang vergeten familielid dat verandering kwam brengen in hun leven en lotgevallen? Ze wachtte en keek. Hij kwam toch niet zomaar?

Hij nam het pad naar de rivier, weg van het huisje. Diepe teleurstelling maakte zich meester van Nellie, alsof ze een groot verlies had geleden. Ze wist dat het onzinnig was. Ze kregen immers nooit bezoek. Toch had ze zeker geweten dat hij haar zou aanspreken. Hij liep verder langs het houten steigertje waar vissers in de zomermaanden aanlegden met hun vletten en boten. Nellie zwom daar graag op de plek waar de rivierbedding afliep naar dieper water. Zelfs 's winters trotseerde ze de ijzige kou van het water.

Een zwerm spreuwen stortte zich luidruchtig uit de bomen en waaierde omhoog, de turkooizen lucht in. Toen ze weer keek, was de man verdwenen en riepen haar zussen dat ze binnen moest komen.

Het hele ontbijt praatten en discussieerden ze. Nellies eerdere neerslachtigheid verdween en maakte plaats voor een gevoel dat ze iets voorstelde. Zij had de man gezien. Dat voelde als iets belangrijks.

‘Was hij lang?’ vroeg Vivian, terwijl ze honing over haar pap goot en een druppel gemorste zoetigheid van haar vinger likte.

‘Niet echt.’

‘Kort dan?’

Nellie schudde haar hoofd.

‘Hij floot, maar ik herkende het wijsje niet.’

‘Hij floot ook nog, dat kan niets goeds beloven,’ zei Rose bruusk. ‘Laten we de deur op slot doen vandaag.’

Rose vond het onprettig als er vreemden in de buurt van het huisje kwamen. Ze vouwde een krant open, op zoek naar berichten van ontsnapte gevangenen of dronken soldaten die waren weggelopen uit de kazerne. Ongetrouwde mannen kwamen hier op zoek naar vrouwen. Je kon een vrouw kopen voor zeven shilling en zes pence, de kosten van een ondertrouwdocument. Als getrouwd man kreeg je op een boerderij meer arbeidsloon dan in ongehuwde staat.

Rose keek naar Vivian, die haar haveremoutpap at. Drieëntwintig jaar, haar blonde haar gevangen in een knot. Nellie, vijftien maanden jonger, zat naast haar. Haar schouderlange, donkerbruine haar was strak gevlochten en trok aan haar ooghoeken. Ze zag er sterk uit. Een vollemaansgezicht met de gelijkmatige trekken van een gebeeldhouwde heilige. Zij leek het meest op moeder.

Toen hun vader stierf, hadden Rose en moeder in dit huisje gewoond, met de pasgeboren Nellie en Vivian, die nog een peuter was. Een korte periode van volmaakt geluk, na de pijn van het verlies van vader. Kort nadat Nellie twee was geworden, had moeder difterie gekregen. De ziekte was naar het dorp gekomen met de stadskinderen uit Londen die vakantie hielden op Hymes Court, het grote landgoed zo’n vijfendertig kilometer verderop. Rose was zeventien, zelf nog een kind, toen moeder stierf. Zelfs nu nog, zoveel jaar later, brandde in haar het gevoel in de steek gelaten te zijn. Boos was ze ook geweest: zó oneerlijk dat het op haar neerkwam om de kinderen alleen groot te brengen. Rose droomde over allerlei manieren om van de kin-

deren af te komen. Ze stelde zich bossen voor waar ze hen zou achterlaten. Ze droomde van mensenmassa's op marktdag, de meisjes met hun strohoedjes op, hun nette schortjes voor en hun knooplaarsjes aan. Hoe ze van hen weg zou lopen, zo snel als regenwater door een afvoerpijp.

Soms hunkerde Rose 's nachts naar slaap, na een dag werken op de boerderij van Langham, als de meisjes ziek waren en maar niet tot rust kwamen. Ze moest dan denken aan het verhaal van Mozes, dat zijn moeder hem liet wegdrijven op de rivier en dat hij werd gevonden door een rijke koningin die de moeder opdroeg voor de jongen te zorgen. Wanneer het hoesten en huilen de uitgeputte uren van Rose in beslag namen, leek dit verhaal haar steeds zinniger. Ze zou hen de rivier af laten drijven, in de hoop dat een rijke dame hen zou vinden.

In het ochtendlicht stond Rose aan het water en veranderde van gedachten. Hoe had de moeder van Mozes haar kind in de steek kunnen laten, in de wetenschap dat de rivier hem waarschijnlijk zou opeisen?

'Ik zit met jullie opgescheept, ben ik bang,' zei ze die dag tegen de meisjes. Ze herinnerde zich hoe hun grijze ogen bezorgd naar haar hadden opgekeken.

De seizoenen verstreken tot Rose op een dag naar de zussen keek en geschokt was. Het waren jonge vrouwen, zoals zij ooit was geweest. Haar angst over hoe ze hen groot zou brengen maakte plaats voor een andere angst – de angst dat ze haar zouden verlaten. En zo besloot ze dat ze alle drie oude vrijsters zouden blijven en hier de rest van hun leven samen zouden wonen.

Rose liep met haar vingers door de pagina's van de krant en sloeg ze zorgvuldig om.

'Er staat hier niets over ontsnapte gevangenen of weggelopen soldaten. Die man had een rugzak, zei je?'

'Ja, dat klopt. En een zwarte bolhoed.'

'Ik zal het aan meneer Langham vragen,' zei Rose, terwijl ze

de krant dicht sloeg. ‘Hij zou, geloof ik, een nieuwe kracht aannemen voor de hooimijt. Misschien is dat die vreemdeling van jou. Een niemendal.’

Nellie keek hoe Rose de krant doorliep. Haar oudere zus was niet geïnteresseerd in de nieuwste verhalen over suffragettes en hoe Lloyd George hen haatte. Rose wilde niet lezen over autonomie voor Ierland of ontdekkingsreizigers die de sneeuw en het ijs van de poolgebieden verkenden. Dat de *Titanic* vorig jaar, in 1912, was gezonken, liet haar koud. Met schepen kunnen twee dingen gebeuren, zei ze. Ze drijven of ze zinken. Daar is toch niets nieuws aan?

Rose hield van verhalen dichter bij huis. Berichten over landlopers die eten stalen van eerlijke huishoudens, knapzakken die uitpuilden door de eigendommen van andere mensen. Het liefst las ze het plaatselijke krantje. Dit stond vol enge verhalen, zodat ze ’s nachts de deur op slot deden en bang werden van het kraken van hun afgelegen huis.

Sinds haar jeugd vergastte Rose haar zussen Nellie en Vivian op andere choquerende verhalen over handelsreizigers die het hadden voorzien op jonge vrouwen. Ze vertelde dat mannen opeens een kus en meer gaven aan onnozele provinciemeisjes die hunkerden naar romantiek en veren voor hun hoeden. Volgens Rose maakten zulke mannen eenzame plattelandsvrouwen het hof. Ze boden hun liefde aan als goochelarij, een trucje met kaarten, een geschenk dat ze gaven en weer afnamen, met achterlating van verbitterde echtgenoten en ongewenste kinderen die op niemand leken en zwerfneigingen vertoonden. Ze wilde Nellie en Vivian bang maken met haar verhalen, maar heimelijk vonden die ze juist prachtig.

Nellie zou graag een glimp willen opvangen van de handelsreizigers die met hun handkar het dorp in kwamen, met stappen zo rustig als neervallende sneeuw. Het huisje van de zussen lag zo ver buiten het dorp dat ze daar niet aanklopten. Nellie zou

het heerlijk vinden als iemand haar linten aanpreeft, of lekkerrijen en pillen voor kwalen. Ze wilde graag worden overgehaald wondermiddelen te kopen voor de ongemakken van vrouwen, voor rachitis en hartkloppingen.

Nellie keek hoe Rose de krant dichtvloog, netjes opvouwde en op de stapel op het buffet legde. Was haar oudere zus haar verzorger geweest al die jaren, of haar cipier?

‘Hij leek mij niet gevaarlijk,’ zei ze.

‘Dat lijken ze nooit,’ antwoordde Rose.

Door het keukenraampje keek Nellie vluchtig naar de lucht. Het ging regenen. Dat was wat ze eerder had gevoeld. Geen gunstig lot, gewoon een verandering in het weer. De teleurstelling die ze had gevoeld toen de man niet naar het huisje kwam, maar de andere kant op ging, maakte zich opnieuw van haar meester.

Het goot drie dagen lang, gordijnen van regen die het landschap aan het oog onttrokken. Rose ging naar haar werk in de keuken van de boerderij van Langham en kwam ’s nachts thuis met het nieuws dat de rivier het nabijgelegen dorp onder water had gezet. Het mysterie van de man was opgelost. Het was een boerenarbeider die de plaats zou innemen van de knaap die een paar weken eerder een trap van een karrenpaard had gekregen.

Nellie en Vivian wisselden teleurgestelde blikken. Ze hadden over hem gepraat in een van die onnozele fluistergesprekjes ’s nachts in het bed dat ze deelden. Ze hadden zich hem voorgesteld als een rijke man, dan weer als arme man, of een rondtrekkende goochelaar die konijnen uit zijn hoed haalde.

Vivian, die alle romannetjes las die ze kon lenen van de domineesvrouw, had bedacht dat hij was verraden door zijn liefde. Nellie met haar warme hart stelde zich voor hoe verdrietig hij was, en zei dat hij het hele land moest aflopen om haar te verge-

ten. Als hij in Schotland aankwam, zou hij zich haar naam niet meer kunnen herinneren.

‘Welnee,’ had Vivian gezegd, haar hand tegen haar borst gedrukt. Zij was zo’n meisje dat graag over dingen tobt. ‘Je hebt het helemaal mis, Nellie.’

Hij zou zich zijn liefde altijd herinneren. In alle eeuwigheid. Zo was dat met ware liefde. Die kon je je leven lang niet vergeten.

‘Een boerenknecht?’ vroeg Nellie aan Rose. ‘Weet je zeker dat het over hem ging?’

‘Echt waar, een boerenknecht.’

Nellie en Vivian keken sip. Er was niets interessants aan een boerenknecht.

De vierde dag was de regen nog niet opgehouden en Rose vroeg Nellie de greppels langs het huis uit te graven. Rose kuchte en spuugde een rode vlek in haar zakdoek. ‘Meneer Langham stuurt een knecht met zandzakken. Leg die maar voor de deur.’

‘Ga nou niet,’ zei Vivian. ‘Je moet vandaag thuisblijven, Rose, en rust nemen.’

Rose ademde in, piepend. Ze wuifde afwerend met haar hand. ‘Maak nou geen drukte. Ik blijf vannacht logeren op de boerderij, de zoon van mevrouw Langham is een beetje ziek. Morgen ben ik terug.’

Nellie haalde een schoon batisten zakdoekje voor haar, met lavendelgeur. Vivian had de randen omgerold en gestikt. Rose was afgepeigerd door het werk en haar slechte gezondheid, maar weigerde rust te nemen. Vivian sloeg Rose een sjaal om de nek en ging op haar tenen staan om haar wang te zoenen.

De zussen keken hoe Rose langs de rivieroever liep. Altijd hetzelfde in haar oude zwarte jas en haar hoed met een smalle rand. Vandaag had ze een graanzak om haar schouders, die enige bescherming bood tegen de striemende regen. Lang als een man

was ze, en knokig, met opgetrokken schouders. Ze verdween de bui in met dat grappige stijve loopje van haar, de sliertige vlecht gekleurd als de rook van een vreugdevuur. Welke kleur haar haren ooit waren geweest, was niet bekend. Blond, misschien? Ze was erg op zichzelf, en wees elk gebaar van genegenheid tussen hen af. Rose was loyaal en toch leerde je haar niet kennen. Een mysterie, maar toch een vast punt in Nellies leven.

Nellie groef greppels, de hele ochtend. Regenwater droop in haar ogen en van het puntje van haar neus. Haar hoed flapte nat tegen haar gezicht, en de rok plakte aan haar benen. Toen het middag werd en de regen schuin viel door de wind, was ze moe. Ze huiverde, krom uit de greppel en ging naar binnen.

‘Ik heb een bad voor je klaar,’ zei Vivian. Ze haalde haar snel naar binnen, hielp haar uit haar natte kleren, maakte de haken en ogen van haar jurk los en de veters van haar spijkerschoenen.

Nellie liet zich in het dampende tinnen bad voor het fornuis zakken. De liefde en attenties van Vivian waren zo warm als het heupbad waarin ze zat. Ze bewonderde haar zus. Vivian was een romantische ziel. Ze had geen idee wat een geploeter het landwerk was voor Nellie en Rose. Ze deed het huishouden, ze was zacht en vrolijk, en wist veel namen van planten en wilde bloemen die rond het huisje groeiden. Ze las veel. Je had altijd het gevoel dat ze, met meer geluk, onderwijzeres had kunnen worden in plaats van wasvrouw.

‘Ik kom er ook in,’ zei Vivian. Ze kleepte zich uit en liet haar losse zwarte schort op de grond vallen. Ze klauterde over haar zus, die zich lachend beklagde en haar duwde met haar handen. Het werd een warboel van armen en benen, glibberige billen en buiken totdat ze eindelijk tegenover elkaar zaten. Hun benen hingen uit het bad, water plensde op de grond.

Nellie keek hoe Vivian zich waste. Haar naakte lichaam was steeds weer een verrassing, hoe vaak ze het al had gezien. Met

haar kleren aan leek Vivian een flets motje dat van het ene cor-
vee naar het andere fladderde. Naakt was ze een geheim dat zich
openbaarde. Teruggetrokken en teer. Als je haar bekeek, was het
alsof je de blaadjes van een bloem afpelde en de meeldraad bin-
nenin zag.

‘Je bent een zeldzame schoonheid, Vivian.’

‘Je bent prachtig, Nell.’

‘Ik ben net als Rose,’ zei Nellie, terwijl ze haar zus het stuk
zeep aanreikte. ‘Te lang en ik heb schouders als een man.’ Ze
stak een lang been uit het water, een litteken werd zichtbaar op
haar dij, een ongeluk bij het boerenwerk toen ze nog een meisje
was. ‘En kijk dat eens,’ zei ze. ‘Ik heb geluk dat ik geen man hoeft
te zoeken, een zorg minder.’

Vivian lachte, een vol, kabbelend geluid, ongedwongen en
luid. Ze wreef het stuk gele zeep in haar handen tot schuim. ‘Je
bent mooi en je ziet er prachtig uit, heel mooie enkels, en daar
gaat het om bij een man, toch? Je bent mijn prachtige weder-
helft. Ik zou onmiddellijk met je trouwen.’

Nellie lachte. Ze waren geen tweeling. Dat wisten ze allebei.
Maar lang geleden – wanneer ze als kind alleen werden gelaten,
met niet meer dan hun fantasie om zich te vermaken – hadden
ze dit verhaal verzonnen. Ze vonden de fantasie-elementen nog
steeds leuk. Ze hadden bedacht dat Vivian vroeg uit de baar-
moeder van haar moeder was gevallen, omdat ze zo klein was.
En dat Nellie extra groot was geworden om de ruimte van Vi-
vian op te vullen. Zo waren ze toch een tweeling, al was de een
vijftien maanden later geboren dan de ander. Nellie wist dat het
niet kon, maar zij en Vivian hadden elkaar het verhaal zo vaak
verteld dat het niet uitmaakte of het waar was.

En welke plaats heeft de waarheid nu eigenlijk in verhalen? De
waarheid in de ogen van de dorpelingen was dat Rose, Nellie
en Vivian sneue oude vrijsters waren, vergeten en saai, verstopt
voor de wereld. Maar ze hadden ervoor gekozen om niet te trou-

wen. De waarheid was altijd anders naargelang je de luisteraar was of de verteller van het verhaal.

Nellies lievelingsverhaal uit haar jeugd ging over twee meisjes die waren gevonden in een groeve in het bos in de buurt. Niemand kon zeggen of het waargebeurd was of niet. De wilde meisjes hadden een groene huid en spraken een taal die voor anderen onbegrijpelijk was. Ze roken als vossenjongen en aten alleen maar fruit. De dorpelingen verkochten hen aan een rondtrekkende kermisbaas. Die dwong hen vlees te eten en haalde hen uit elkaar. Weldra stierven de zusjes van verdriet en maagpijn.

Wie kon het iets schelen of dat dorpsverhaal waar was? Nellie was nog steeds, zelfs nu als tweeëntwintigjarige vrouw, boos dat de meisjes waren gescheiden. En dat was de waarheid van het verhaal, als het een waarheid nodig had: hoe haar hart gezwollen en rauw voelde van liefde voor Vivian.

Vivian reikte met een natte hand over de tafel en pakte een bundeltje opgebrande lucifers. Met een lucifer tekende ze een zachte zwarte lijn over beide oogleden, dicht bij de wimpers. Ze opende haar ogen. Door het zwart glansden ze en leken ze licht te geven, zoals de ogen van variétésterren op sigarettenplaatjes. Ze gaf de lucifer aan Nellie.

‘Nu jij.’

Terwijl Nellie hem aanpakte, klopte iemand op het raam.

Een mannenstem riep: ‘Hallo? Is er iemand daarbinnen?’

Nellie liet van schrik de lucifer vallen en de twee vrouwen ploeterden om uit bad te komen. Het water klotste over de vloer van harde aarde.

‘Ik zag een gezicht!’ schreeuwde Vivian. ‘Het zijn die jongens weer.’

Een schaduw ging langs het raam, en Nellie smeed het stuk zeep ernaar.

‘Wegwezen!’